

Medie- och kommunikationsvetenskap

Institutionen för kommunikation och medier, Lunds universitet

B-uppsats 7,5p

VT14

Handledare: Emilia Ljungberg

Examinator: Sophie Elsässer

HON SER!

En kvalitativ analys av hur rasism, sexism och exotifiering blir belyst och
kommuniceras genom instagramanvändaren ”Svartkvinna”

Av: Linnea Lindoffer & Maria Sundling

Sammanfattning

- Titel:** HON SER! En kvalitativ analys av hur rasism, sexism och exotifiering blir belyst och kommuniceras genom instagramanvändaren "Svartkvinna".
- Institution:** Avdelning för medie- och kommunikationsvetenskap
- Kurs:** MKVA22;4, B-uppsats, Lunds universitet
- Författare:** Linnea Lindoffer & Maria Sundling
- Handledare:** Emilia Ljungberg
- Examinator:** Sophie Elsässer
- Syfte:** Syftet med uppsatsen är att studera hur sexism, rasism och exotifiering blir belyst och kommuniceras ut via verklighetsbaserade situationer av den uppmärksammade och omdiskuterade instagramanvändaren "Svartkvinna".
- Frågeställningar:**
- Vad använder "Svartkvinna" för medel för att väcka intresse hos publiken och skapa trovärdighet?
  - Går det att finna drag av journalistiska mönster i något eller flera av inläggen? I sådana fall vad för några?
  - Hur är inläggens mönster utformat gällande uttryck och ordval?
  - Hur framställs personerna i texten? Går det att urskilja ett vi och dem samt hur framställs den utsatta kvinnan?
  - Vad finns det för återkommande stildrag i inläggen?
- Metod:** För att kunna besvara våra frågeställningar har vi använt oss av en kvalitativ textanalys och hämtat inspiration från retoriken och den retoriska analysen.
- Slutsats:** Vår studie har visat att "Svartkvinna", medvetet eller omedvetet, byggt texter som har tydliga och genomtänkta drag, och synligt blir det också att dessa drag inte endast fungerar i traditionella medier utan också i sociala medier.
- Nyckelord:** Sexism, rasism, exotifiering, Instagram, retorisk analys

Innehållsförteckning

1. Inledning

1.1 Bakgrund.....	5
1.1.1 Instagram.....	5
1.1.2 “Svartkvinna”.....	5
1.1.3 Rasism, sexism & exotifiering.....	6-7
1.2 Syfte & frågeställning.....	7
1.3 Tidigare forskning.....	8

2. Metod

2.1 Urval.....	8-9
2.1.1 Eventuella konsekvenser för urvalsstrategin.....	9
2.2 Teoretiska utgångspunkter.....	9-11

3. Teori

3.1 Talaren/sändaren.....	11
3.2 Traditionella medier och “objektivitet”.....	11-12
3.2.1 Medborgarjournalistik.....	12
3.3 Journalistiska redskap: mönster.....	12-13
3.4 Journalistiska redskap: tonfall.....	13
3.5 Journalistiska redskap: knep för uppmärksamhet.....	13-14
3.6 Retorisk teori och analys..	14
3.6.1 Retorikens tre redskap.....	14-15

4. Analys

4.1 Medieformatet Instagram.....	15
4.1.1 Formatet som gemensamhetskapare.....	15-16
4.2 “Svartkvinna” som sändare.....	16
4.2.1 Problematiken kring “Svartkvinna” som sändare.....	16
4.2.2 Hur “Svartkvinna” skapar trovärdighet som sändare.....	16-17
4.3 “Svartkvinna” som alternativ röst.....	17-18
4.3.1 Den alternativa röstens betydelse för inläggens retorik.....	18-19
4.4 Från verklig händelse till instagraminlägg.....	19
4.4.1 Inläggens ton.....	19
4.4.2 Återkommande mönster i inläggen.....	19-20
4.4.3 Förtryckaren och den förtryckta; Vi & dem.....	20-22

4.4.4 Val av text och dess innebörd.....	22-23
4.4.5 Inlägg 1.....	24-25
4.4.6 Inlägg 2.....	25-26
4.4.7 Inlägg 3.....	27-28
5. Slutsats och diskussion	
5.1 Slutresultat.....	28-29
6. Källförteckning	
6.1 Litteratur.....	30
6.2 Artikelförteckning.....	31
6.3 Elektroniska källor.....	31
7. Bilagor	
7.1 Inlägg 1.....	32
7.2 Inlägg 2.....	32
7.3 Inlägg 3.....	33

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Sociala medier såsom Facebook, Instagram och Twitter växer hela tiden i användarantal. Sociala medier har skapat en alternativ kommunikations- och informationskanal till de traditionella medier som tidigare avgjort vad som borde hamna på sina mottagares agendor. Via sociala medier kan även privatpersoner lyfta frågor de anser är viktiga. Med hjälp av att dessa uppmärksammas sprids information vidare av andra personer på samma eller andra sociala medieplattformar, vilket kan leda till att dessa frågor kan komma att uppmärksammas även i traditionella medier.

1.1.1 Instagram

Instagram är en applikation och ett socialt medie där användningen går ut på att ta en bild eller video, lägga på ett filter och sedan publicera inlägget direkt från mobilen med möjligheten att sprida det vidare på andra sociala medier, såsom Facebook och Twitter, med mera. I december 2013 hade applikationen 150 miljoner aktiva användare och i snitt delades 55 miljoner foton varje dag (Kederstedt 2012). Instagram används aktivt av företag, politiska partier och framförallt privatpersoner som vill nå ut med information, politiska budskap, upplysa om orättvisor eller dela innehåll från deras vardag. En person kan ha mer än ett konto och det finns inga krav på att ägaren av ett konto måste uppge sin identitet på den kontosida där bilderna publiceras. I och med detta finns det många konton där det inte framkommer vem som skapat kontot och publicerar inläggen.

1.1.2 @Svartkvinna

“Svartkvinna” är en användare på Instagram som publicerar kommentarer eller dialoger som inlägg, från verkliga händelser som afrosvenska kvinnor varit med om där de upplevt att de blivit behandlade rasistiskt, sexistiskt eller har exotifierats av en eller flera personer. I beskrivningen av kontot står det bland annat “JAG SER” i fetstil text. Kvinnorna som utsätts för dessa kränkningar har skickat in en beskrivande text av situationen de varit med om, för att sedan låta skaparen av kontot återberätta händelsen i en kortare text. Inläggen följer liknande struktur och beskrivs i jag-form, berättade utifrån kvinnan som varit med om situationen. Den utsatta personen syns inte alltid i inläggen mer än att det framkommer att det är henne kommentaren är riktad till. Näst intill alla inlägg avslutas med ett snedstreck. Personen som kränkt, ibland även platsen och året där händelsen utspelade sig, förklaras efter

det här snedstrecket. Sällan uttrycks några känslor från personen som blivit utsatt, i vissa inlägg kan en kort bakgrund ges som exempelvis vad hon gjorde eller hur hon såg ut då hon fick kommentaren (instagram.com/svartkvinna u.å).

Fanna Ndow Norrby är skaparen av kontot och är själv en afrosvensk kvinna som ideligen utsätts för kränkande kommentarer på grund av sitt etniska ursprung och kön. Hon har uppmärksammats i bland annat SVT, Sveriges Radio och ett antal artiklar i internetbaserade tidningar där hon berättar att hennes mål med kontot är att skapa en ökad medvetenhet hos allmänheten om hur afrosvenska kvinnor utsätts för kränkningar, baserade på kön och etniskt ursprung, och på så sätt driva för en förändring i samhället. Hon påpekar att förtryckta grupper identifierar strukturella samhällsliga sanningar, belyser dem och kämpar för förändring (Ndow Norrby 2014). I inläggens kommentarsfält pågår varierande debatter där andra instagramanvändare diskuterar bland annat om varför de håller med eller inte, om att det som berättas i inläggen är kränkande. För att förmedla sitt budskap har hon konton på flera sociala medier där hon främst lägger upp bilder tagna direkt från de inlägg hon publicerat på Instagram. Det är även på Instagram hon är som mest aktiv; där har hon ca 24 400 följare, som ständigt ökar (instagram.com/svartkvinna u.å). Kontot har inspirerat fler privatpersoner till att starta liknande konton, bland annat kontot "Muslimskkvinna".

1.1.3 Rasism, sexism & exotifiering

Eftersom rasism, sexism och exotifiering är tre begrepp som tydligt är utgångspunkterna i den här uppsatsen menar vi att det är relevant att redogöra för begreppens betydelse.

Rasism innebär att människor behandlas olika beroende på vilken hudfärg eller kultur de har, samt från vilket land de kommer ifrån (Andersson 2014). Det är en åskådning som hävdar att olika "raser" har olika värde och bör ha olika ställning i samhället (Svenska Akademien 1996: 454).

Begreppet sexism introducerades på 1960-talet av feministiska forskare som en parallell till begreppet rasism (ne.se 2014). Sexism brukar det talas om när någon blir diskriminerad, förtryckt eller utnyttjad, på grund av dess kön (Nilsson u.å).

Exotifiering kan man förklara som en kontrast till rasismen, då exotifiering kan benämnas som "positiv rasism". Begreppet kan betraktas som en vidareutveckling av "exotisk" som

innefattar sådant som har att göra med fjärran, ofta tropiska länder, då exotisk hör samman med främmande och ovanlig (ne.se 2014). Exotifiering grundar sig i att avsätta en människa sin plats som egen individ till att bli ett objekt för sin kultur. Att utsätta en annan person för exotifiering innebär man har stereotypa bilder av hur personer med andra etniska ursprung än en själv betar sig eller ser ut och att man anser att detta gör dem mer exotiska, spännande och intressanta (vardagsrasismen.wordpress.com 2014).

1.2 Syfte & frågeställning

Syftet med uppsatsen är att studera hur rasism, sexism och exotifiering med utgångspunkt i verklighetsbaserade historier blir belyst och kommuniceras ut av den uppmärksammade och omdiskuterade instagramanvändaren "Svartkvinna". Med tanke på att användaren är en privatperson som har lyckats skapa ett koncept, där de frågor hon har haft som avsikt att lyfta, har uppmärksammats i traditionell media samt i sociala medier, tyckte vi att det var intressant att granska inläggen och dess utformning. Vi har tittat närmare på hur inläggens ordval, struktur, teknik för övertygelse och skapande av trovärdighet används för att nå ut och väcka intresse hos medieanvändare, eftersom användaren tydligt har lyckats med detta. Vi har också intresserat oss för hur hon väljer att uttrycka det vi och dem-klimat som finns mellan afrosvenska kvinnor och de personer som kränker kvinnorna i och med att detta är hennes mest centrala ämne. För att besvara vårt syfte har vi tagit hjälp av följande frågeställningar:

- Vad använder "Svartkvinna" för medel för att väcka intresse hos publiken och skapa trovärdighet?
- Går det att finna drag av journalistiska mönster i något eller flera av inläggen? I sådana fall vad för några?
- Hur är inläggens mönster utformat gällande uttryck och ordval?
- Hur framställs personerna i texten? Går det att urskilja ett vi och dem samt hur framställs den utsatta kvinnan?
- Vad finns det för återkommande stildrag i inläggen?

1.3 Tidigare forskning

Det har gjorts en del studier på områden som går att koppla till det forskningsområde vi har valt. Många studier har gjorts med utgångspunkt i medier och mediernas framställning av kön och etnicitet. Exempel på sådan forskning är David Gauntletts *Media, gender and identity* och antologin *Race, class, and gender: an anthology* (Andersen & Collins 2005). Vidare finns det studier som specifikt berör hur kön och etnicitet framställs i svensk media. Exempelvis undersöker artikeln *Gender, Management and Market Discourse: The Case of Gender Quotas in the Swedish and Finnish Media* (Holgersson, Höök, Meriläinen, Tienari 2009) hur ofta kvinnor respektive män förekommer i svensk och finsk media och jämför dessa med varandra. Dessutom har det gjorts en del studier med intersektionell bas som ser till relationen mellan kön och etnicitet i olika samband. Den intersektionella teorin lyfter sambanden mellan ras och andra former av dominans och utanförskap, som klass, genus, sexualitet, ålder och funktionshinder (Gopaldas: 2013). Utöver detta är skillnaderna mellan hur män och kvinnor framställs, samt hur rasism kommer till uttryck i medier två ganska vanligt förekommande områden att undersöka.

Som en vidare forskning utav det som Gauntletts studerat, berör den här den här uppsatsen hur främst etnicitet framställs i sociala medier (specifikt på Instagram) istället för i traditionella medier. Vår studie kan också betraktas med samband av Holgerssons, Hööks, Meriläinens och Tiernaris forskning som specifikt undersöker Svensk och Finsk media, i och med att vår uppsats är geografiskt avgränsat till Sverige. Vår studie är en vidare utökad studie av de ovan nämnda, samtidigt som vi anser att det finns ett forskningshål att fylla gällande hur förtryckta grupperas röster görs hörda och kommer till uttryck i sociala medier i Sverige. Ytterligare mer specifikt är de afrosvenska kvinnorna och sociala medier ett område som sällan berörts tillsammans inom forskning.

2. Metod

För att på bästa sätt studera inläggen har vi behandlat vårt material med en kvalitativ textanalytisk metod där vi hämtat inspiration från retoriken och den retoriska analysen. Detta gör att vi kan studera betydelsen av texten på en fördjupad nivå och därav besvarar vi vår frågeställning på ett uppfyllande sätt.

2.1 Urval

Det är via Instagram som kontot "Svartkvinna" har uppmärksammats, och

utifrån detta har vi valt att endast fokusera på instagramkontot och de inlägg som publicerats där, istället för Facebook eller Twitter. Urvalet har skett på så vis att vi läst igenom de 108 inlägg som publicerats av användaren, då vi startade vårt uppsatsarbete (05-05-14), och därefter plockat ut tre inlägg där plats och årtal angivits. Anledningen till att vi valt på detta vis är för att vi anser att de bär en ytterligare trovärdighet eftersom de har en tydlig förankring till en specifik tid och verklig plats. Kvinnan som varit med om upplevelsen är anonym, såvida hon inte träder fram i kommentarsfältet, och på så sätt är tiden och platsen två specifika extra fakta som uppgivits och inläggen är på så sätt är mer utförligt återberättade. Vi valde tre inlägg som tydligt speglar den strukturella rasism och sexism som kvinnorna utsätts för. Även om alla inlägg handlar om att påvisa de strukturer som ständigt sker, så kände vi att dessa inlägg är mycket begripliga och lätta att få en uppfattning kring.

2.1.1 Eventuella konsekvenser för urvalsstrategin

Eftersom vi har valt att använda oss av inläggen som publicerats på Instagram, och eftersom samma inlägg finns på både Facebook och Twitter, tror vi att detta inte får någon påtaglig konsekvens gällande urvalstrategin. Vi hade funderingar över att studera kommentarsfälten och för att se hur debatten kring inläggen ser ut, men efter vidare granskning av den aktivitet som pågick ansåg vi att en undersökning av kommentarsfältet hade blivit svårstuderat och krävt alltmer tid. Däremot hade det kunnat vara intressant att se till en liknande debatt i andra forum för att granska vilka åsikter en del av medieanvändarna i Sverige uttrycker och vad som egentligen intresserar dem i ämnet och om det är några debatter som är återkommande. Att vi endast valt att använda oss av inlägg där tid och plats angivits kan få konsekvensen att vi inte granskar alla de olika typer av inlägg "Svartkvinna" publicerar, alltså även sådana inlägg som inte berättar var och när händelsen utspelat sig. Det hade kunnat bli en svårighet för oss att dra en giltig slutsats kring "Svartkvinnas" helhet, eftersom vi inte granskar olika sorters inlägg på djupet, det vill säga även de inlägg som inte bär samma fakta som de inlägg vi valde. Vår uppsats undersöker däremot även återkommande stildrag i "Svartkvinnas" inlägg, där vi gjort en övergripande granskning av inlägg där tid och plats inte är angiven. På så vis är alltså instagramanvändarens helhet en del av vår undersökning.

2.2 Teoretiska utgångspunkter

Eftersom syftet med denna uppsats är att få en utökad kunskap om hur verkliga kränkningar som kretsar kring rasism, sexism och exotifiering förmedlas om och uttrycks till en mediepublik, har vi intresserat oss för inläggens struktur och innehåll. Därför har vi

använt oss av en kvalitativ textanalys där vi gjort en närläsning av tre utvalda inlägg som publicerats. Vi har främst använt oss av en modell inspirerad av den retoriska analysen, och har då använt Karlberg & Mrals modell som presenteras i *Heder och påverkan* (1998) som inspirationskälla. Vi har i första hand använt oss av steget där man använder sig av de grundläggande medlen för att övertyga; logos, ethos och pathos. Vi har även nyttjat steget där man undersöker den språkliga utformningen av en text (Karlberg & Mral 1998: 45ff). Dessa punkter har lämpat sig bäst för vår undersökning på grund av vårt syfte och frågeställning. När det gäller dessa tre medel för övertygelse har vi även inspirerats av Bo Renbergs bok *Retorikanalys, en introduktion* (2007).

För att vidare urskilja specifika mönster i "Svartkvinnas" inlägg och hur hon använder sig av dessa för att skapa trovärdighet och reaktion hos publiken har vi tagit hjälp av Lars J Hulténs bok *Journalistikens Villkor* (1993). Vi har jämfört inläggen med den journalistiska retoriken och de grundmönster som ofta används i journalistiska berättelser, för att se vilka liknelser det finns i hur Fanna har försökt utforma sina texter, med avsikt att instagramanvändare ska få intresse för och reagera på inläggen. Vidare har vi också använt oss av samma bok när vi studerat vilket tonläge hon har i inläggen. Även detta med en jämförelse till journalistikens tonlägen.

Med koppling till detta har vi även använt oss av *An introduction to Journalism*, som beskriver ett par journalistiska knep som kan användas för att publiken ska uppmärksamma en text och inte tappa intresset, för att se om "Svartkvinnas" nyttjar liknande knep i sina inlägg (Flemming, Hemmingway, Moore & Welford 2006:64).

Ett vidare knep vi vill undersöka om "Svartkvinnas" använder sig av är "vi" och "dem". John Hartley förklarar exkludering och generalisering utifrån begreppet "wedom" och "theydom" (Hartley 1996: 209). Dessa begrepp har vi berört för att se om "Svartkvinnas" använder sig av liknande "vi" och "dem" när hon återger personerna i texten och tilldelar dem olika drag och därmed placerar dem i "vi" eller "dem" gruppen för att förstärka sina argument.

För att urskilja hur dessa grupper kommer till uttryck rent konkret i inläggen och för att urskilja andra mönstertyper vi nämnt ovan är den textanalytiska utgångspunkt som vi valt för vår analys lämplig. Analys återkopplas till retoriken och de andra ovanstående, nyss beskrivna medel som används i text för att skapa reaktion och uppmärksamhet. Vi har dock även tittat

närmare på "Svartkvinnas" kontext, eftersom att en text ingår i en miljö där handlingar och händelser i miljön påverkar tillkomsten av texten. Därför kan det alltså vara viktigt att som komplement till en textanalys belysa miljön, det vill säga kontexten (Bergström, 2000:18f). Detta är relevant för vår uppsats då vi på så sätt kan se hur medieformatet och kontexten formar den retorik som studeras i inläggen.

För att se till kontexten har vi tagit hjälp av Copelands teori om medborgarjournalistik som beskrivs i *The Media's Role in Defining the Nation* (2009). För att rättvist förklara medborgarjournalistiken och dess uppkomst beskriver vi kort hur traditionella medier använder objektivitet (Davis & Harrison 2013: 132f). Detta för att se om och i sådana fall hur "Svartkvinnas" retorik kan ha formats av det faktum att hon tar upp orättvisor som hon anser att media inte lyfter fram tillräckligt; hur den aspekten att hennes inlägg kan betraktas med liknelse med medborgarjournalistiken och att det kan ha påverkat och format retoriken i inläggen.

3. Teori

3.1 Talaren/sändaren

Talare och författare är inte alltid samma person när det kommer till tal. Bakom politikerns framträdanden kan talskrivare, sakkunniga och medieexperter vara gemensamma författare. En text kan även ha blivit journalistiskt redigerad och gått genom klippning, rubriksättning, illustrationer i form av bild eller ljud kan läggas till och i dessa steg kan författarens/talarens ursprungstanke med framträdandet förstärkas, förändras eller förvanskas (Karlberg & Mral 1998:26).

När en talare eller författare går in i sin valda karaktär tar denne på sig en så kallad "mask" beroende på vilket sammanhang talaren befinner sig i (Renberg 2007:24). Att sätta på sig en "mask", det vill säga, välja den sortens karaktär som passar bäst för sammanhanget, förhöjer talarens eller författarens trovärdighet, ger hen mer uppmärksamhet eller framhäver den särskilda poängen i textens syfte (Karlberg & Mral 1998:32).

3.2 Traditionella medier och "objektivitet"

Nyheter i traditionella medier presenteras ofta ur ett allvetande perspektiv och lämnar läsarna med ett intryck av att texterna speglar en objektiv verklighet. Detta trots att nyheten

egentligen är ett resultat av en serie av förutsedda beslut påverkade av reportrar, författare med mera. Skillnaden mellan nyheter och exempelvis ett litterärt verk är att medieanvändaren där tenderar att uppleva författarens röst när man läser. Där förstår läsaren mer tydligt att författaren kommer presentera en historia som på olika sätt bygger på flera lager av sin egen identitet, sammanhang och kvalitet. I nyheter framgår inte dessa lager lika uppenbart, vilket skapar en situation där många läsare inte tänker på hur dessa sammansatta lager påverkar hur en fråga eller ämne framställs (Davis & Harrison 2013: 132f).

John Hartley förklarar hur det har blivit rutin inom traditionella medier att behandla olika grupper med exkludering och generalisering utifrån begreppen ”wedom” och ”theydom”. Vidare i uppsatsen benämns dessa grupper som ”vi” och ”dem”. Han menar att de individer som placeras i ”dem” behandlas alla lika; deras identitet består i att de är ”olika oss”, alltså är de ”som varandra”. Individer som placeras i ”dem”-gruppen framställs som avvikande personer (Hartley 1996: 209).

3.2.1 Medborgarjournalistik

Copeland beskriver vidare hur medborgarjournalistiken uppkommit som en alternativ röst till den traditionella journalistiken i och med Internets tillgänglighet och spridning. Teknologin har förändrat medborgare, från att vara passiva konsumenter av nyheter som producerats av professionellt mediefolk, till att vara aktiva deltagare som kan sammanföra sin egen journalistik (Copeland 2013:277).

3.3 Journalistiska redskap: mönster

Inom journalistiken finns ett antal vanligen förekommande ”urtyper” som Hultén beskriver. Dessa används för att skapa intresse och reaktion hos läsaren. De handlar om berättelsens grundmönster, om dramatiska beståndsdelar och egenskaper (Hultén 1993:215f). En sådan typ är ”den oväntade händelsen”, som kan rymma många dramatiska dimensioner – överraskningar, närhet, snabbt förlopp, intimisering och gränsöverskridanden. Han menar också att höjden av dramatisk framgång är att som talare kunna berätta den väntade händelsen som oväntad och helst överraskande (ibid.:216).

En annan egenskap är polarisering: att man i texten ställer en åsikt mot en annan. Tanken är här att ”konflikterisera” berättelsen för att skapa en känsla av dramatik hos läsaren. Utöver det kan polariseringstekniken vara ett sätt att skapa objektivitet, ett sken av neutral framställning.

Men åsiktsbrytningen kan också vara ett bra sätt att kasta ljus över ett problem, att skapa debatt. Åsiktsbrytningen och polariseringen ger tydliga teman och underteman som bildar ramen eller grunden för berättelserna som exempelvis ”förtryckte och förtryckaren” (ibid.:217f).

Att förenkla och förtydliga är ett annat mönster journalistiska texter ofta följer. Dessa ger en pedagogisk uppfattning, men förenklingar kan också förtydliga ett förlopp och på så vis göra det mer dramatiskt och mer spännande genom att vissa aspekter tonas ner och andra får träda fram, som i exempelvis en polarisering (ibid.:220f).

Slutligen går det även att använda sig av intimisering, som går ut på att skapa en känsla: att komma nära intima detaljer, att få kika in i det hemligaste. Att låta läsaren ta del av det privata, det förbjudna, det som egentligen är förbehållet familjens innersta krets, ger läsaren en dramatisk känsla och känslan av samhörighet; att få vara med (ibid.:225ff).

3.4 Journalistiska redskap: tonfall

Hultén förklarar även journalistikens tonfall, som antingen är personligt eller opersonligt. Han menar att också texter har en röst, en röst vars avsikt kan vara att understryka något, indirekt kommentera något eller ta avstånd från något. I det personliga tonfallets journalistik syns reportern explicit, exempelvis genom sina beskrivningar av miljöer eller av personer. Här väljer reportern själv sina iakttagelser och återger dessa självvalda observationer med ord och uttryck ur det egna ordförrådet.

I det opersonliga tonfallets journalistik syns skribenten istället implicit i texten. Skribenten använder sig av en språklig och textuell dräkt, som tydligare framhåller saken, sakförhållandet, själva objektet, det vill säga det omtalade. På så vis förstärks den naturligtvis känslan av en mer neutral, mer ”objektiv” och trovärdig berättelse. Reportern kan också märkas genom det sätt som intervjupersonens svar används i texten, hur texten utformas, vilken information han eller hon väljer att ta med av allt det intervjupersonen säger (Hultén 1993:248ff).

3.5 Journalistiska redskap: knep för uppmärksamhet

I *An introduction to Journalism* beskrivs ett ytterligare par journalistiska knep som kan användas för att publiken ska uppmärksamma texten och hålla kvar uppmärksamheten texten

igenom. Man ska hålla texten enkel och använda sig av korta meningar (Flemming, Hemmingway, Moore & Welford 2006:64), då korta meningar håller en text flytande (ibid.:47). Dessutom kan det vara mycket användbart att den skrivna texten låter som ett vanligt samtal (ibid.:61).

3.6 Retorisk teori och analys

Det finns även retoriska knep för att fånga publiken, som kan vara effektivt att använda i många olika sammanhang. Övergripande handlar retorik om att anpassa sitt tal efter det syfte som finns bakom talet, den situationen det ska förekomma i och till den publik som ska ta del av det (Hellspång 2001:59). En retorisk analys kan användas när man ska analysera en text vars syfte är att övertyga sin publik, exempelvis via ett debattinlägg. När man använder sig av en retorisk analys som undersökningsmetod, utgår man från publikens kritiska inställning och man använder sig av retorikens tre redskap: ethos, pathos och logos, för att göra det möjligt att se de retoriska uppbyggnader som finns. (Renberg 2007:9).

3.6.1 Retorikens tre redskap

Inom retoriken finns det i första hand tre strategier när publiken ska övertygas om något. Sändarens huvudsakliga redskap är förmågan att språkligt kunna uttrycka sig (Hellspång 2001:171). Detta sker via logosargument som innebär att med hjälp av förnuft och fakta i en text skapa starka och trovärdiga argument (ibid.:181). Detta betyder att talaren använder sig av logos för att övertyga publiken kring ord, tal och resonemang. Logosargument lämnar inte plats för känslor eller tyckande, utan uppfattas i vardagliga kontexter som "saklig argumentation" (Renberg 2007:34).

Det andra redskapet är ethos. Vem sändaren är eller verkar vara kan också påverka publiken till övertygelse, genom talarens beteende och karaktär, exempelvis egenskaper som väcker känslor hos publiken, såsom förtroende och respekt eller tvivel och ogillande (Renberg 2007:183). Ethos handlar även om att trovärdighet kan utformas via att sändaren uppträder och väljer ord som får publiken att känna sig bekräftade och respekterade, vilket kan göra att de tilltalas och får känslan av att de tillhör samma lag som sändaren och därmed känner sig inbjudna (Renberg 2007:26f).

Det tredje och sista redskapet är pathos som handlar om att talaren känslomässigt vill beröra sin publik. För en talare kan syftet, utöver att få publiken att lyssna, även vara att väcka

djupare känslor, så att publiken vill agera. Är sändaren ute efter ett sådant agerande brukar det vara effektivt att anspela på djupare känslor, exempelvis vrede (Renberg 2007:197).

4. Analys/resultat

I detta avsnitt analyseras först Instagram som medieformat, sedan "Svartkvinna" som sändare, följt av en övergripande analys av inläggen, det vill säga stildrag och mönster som är återkommande i alla de inlägg vi granskat och slutligen en mer djupgående analys av de tre inläggen vi valt ut, ett i taget.

4.1 Medieformatet Instagram

4.1.1 Formatet som gemensamhetskapare

Instagram gör det enklare och ökar gemensamheten som kontot kan ha användning för om "Svartkvinna" vill skapa opinion. Att Instagram som socialt medie gör det möjligt att följa användare, kommentera och "gilla" inlägg är avgörande för den "vi"-känsla som uppstår. Följer man "Svartkvinna" känner man sig mer delaktig i det "vi" som uppkommer i det här sammanhanget. Detta kräver dock ett agerande från användarna, att de ska börja följa kontoinnehavaren, kommentera eller gilla hennes inlägg. Hade "Svartkvinna" istället använt sig av ett traditionellt medie som exempelvis en tidning där hon skickat in krönikor, hade debatten, kommentarer och eventuellt medhåll inte varit lika tydligt synligt. Instagram kan på så vis betraktas som en stor gemensamhetskapare i detta sammanhang.

Renberg (2007) menar att om man håller med en talare om det personen säger, om de argument som framförs så innebär detta att mottagaren betraktar talet som en rimlig verklighetsbeskrivning. Han menar däremot att om mottagaren inte håller med talaren om det tal som framförs så kan "vi"-känslan uppfattas som fördomsfull, det vill säga att talararen har en partisk eller ensidig verklighetssyn i det tal som uttrycks (Renberg 2007:28). Utifrån detta kan "Svartkvinnans" syfte som användare förklaras. Hon har medvetet skapat ett "vi"; de kränkta, afrosvenska kvinnorna. De som håller med henne om det tal hon framför: inläggen, betraktar dessa som beskrivningar som sanna. På så sätt känner kvinnor som varit med om förolämpningar likt de som beskrivs i inläggen, samhörighet med andra afrosvenska kvinnor genom kontot, vilket skapar en gemenskap mellan många av de afrosvenska kvinnor som idag upplever att de förolämpas och kränks. Inläggen kan även skapa samhörighet med personer som inte nödvändigtvis är afrosvenska kvinnor. Detta sker genom att man som

följare av "Svartkvinna" instämmer med hennes åsikter kring rasism, sexism och exotifiering. Som Renberg (2007:28) menar: att man håller med om talet, i detta fall instagraminläggen, och den verklighetsbeskrivning som skildras i dem.

4.2 "Svartkvinna" som sändare

4.2.1 Problematiken kring "Svartkvinna" som sändare

Det går att urskilja en problematik kring instagramkontot gällande vem som är talare eller avsändare. Problematiken är jämförbart med den problematik som finns inom det journalistiska fältet. Likt redigering av en text, genomgår inläggen två steg innan de publiceras. Först skickas de in av personen som varit med om händelsen där de beskriver vad som hänt, sedan gör Fanna om dessa beskrivningar till inlägg som publicerar inläggen på Instagram. I och med detta kan man säga att det finns två avsändare, samtidigt som att "Svartkvinna" blir den synliga sändaren och talaren eftersom den verkliga avsändarens identitet inte framkommer, då de alla är anonyma. Instagramanvändaren "Svartkvinna" blir alltså i detta fall sändaren. Detta kan förklaras utifrån Karlberg och Mral's beskrivningar kring hur det journalistiska arbetet ofta går i flera steg. En tidningsartikel och ursprungstanken med den kan under redigeringsförloppet förstärkas, förändras eller förvanskas eftersom det ofta kan vara flera personer som behandlar en artikel (Karlberg & Mral 1998:26). Kvinnan som ursprungligen varit med om händelsen och återberättat detta i text och sedan skickat in till "Svartkvinna", kanske ville belysa en annan aspekt än den "Svartkvinna" valt att belysa. Däremot är det omöjligt för medieanvändaren att veta hur kontoinnehavaren har förändrat ursprungsberättelsen. Som läsare eller följare av kontot framkommer inga konkreta uppgifter kring hur "Svartkvinna" behandlar de texter hon får skickat till sig, på samma sätt som en tidningsläsare inte vet hur mycket ursprungsidén med en artikel förändrats i de steg artikeln genomgått.

4.2.2 Hur "Svartkvinna" skapar trovärdighet som sändare

Efter en tid som anonym distributör av "Svartkvinna", valde Fanna som driver kontot, att träda fram med sin verkliga identitet. I och med retorikens argument om ethos, är det viktigt för publiken att talarens identitet framgår så att de kan avgöra om talaren inger förtroende eller inte (Renberg 2007:27). Detta skulle på så vis kunna vara en anledning till att kontoinnehavaren valde att gå ut i medier med sin identitet och inte längre vara anonym. Karlberg och Mral beskriver hur trovärdigheten i ett tal kan förstärkas om talaren verkar

engagerad och kunnig kring det ämne talet berör (Karlberg & Mral 1998:26). Förutsatt att medieanvändarna har läst Fannas utlägganden om varför hon driver kontot som skett i andra medier, kan detta ge effekten att medieanvändare som tar del av kontot och inläggen uppfattar inläggens trovärdighet som högre. Detta eftersom både Fannas engagemang och kunnighet i frågorna hon belyser blir tydlig i de artiklar där hon trätt fram och beskrivit tanken bakom instagramkontot. Utifrån detta har alltså Fanna gjort ett medvetet val i att träda fram, hon har haft som avsikt att skapa ökad trovärdighet till inläggen. Att Fanna valt användarnamnet "Svartkvinna" på Instagram tydliggörs också utifrån Karlberg och Mrals beskrivning kring talarens ethos. Valet av användarnamn tydliggör att hon vill visa sig insatt i ämnet och klargöra att hon är kunnig och pålitlig inför sin publik.

I beskrivningen av kontot står det bland annat "JAG SER". Renberg talar om att sändare tar på sig en så kallad mask innan ett framträdande för sin mottagare (2007:24). När Fanna som privatperson går in i rollen som "Svartkvinna" sätter hon på sig den så kallade "masken". Fanna går in i en roll där hon byter mask från att vara Fanna Ndow Norrby till att vara "Svartkvinna", vilket hon gör för att så väl som möjligt framvisa sin medvetenhet kring rasism, sexism och exotifiering i Sverige. Hon väljer alltså en karaktär där trovärdigheten förhöjs. Publiken blir uppmärksam och ser att syftet med kontot är väl framhåvt, i och med valet av användarnamn och beskrivningen av kontot. Detta förmedlar tankar hos mottagarna som visar att kontoinnehavaren är väl medveten och insatt i ämnet och dess innebörd som förmedlas ut. Som tidigare beskrivs i teorin så handlar ethos om de intryck som talaren ger och vad som avspeglas i hens karaktär. Både "Svartkvinnas" användarnamn och beskrivning på kontosidan visar ett tydligt ethos då de väcker förtroende och respekt hos publiken. Det finns en tydlig koppling mellan namnet och beskrivningen och därav tolkas dessa två val av namn och beskrivning som ett medvetet val av Fanna, till att skapa tilltro och förbindelse mellan henne och publiken.

4.3 "Svartkvinna" som en alternativ röst

Utifrån Copelands (2013:277) teori kan "Svartkvinna" betraktas som en motreaktion till traditionella medier och den stereotypa framställning som de ofta använder sig av när det gäller könsroller och etnicitet. Copeland talar om medborgarjournalistiken som något som kan uppstå som en alternativ röst till traditionella medier. "Svartkvinna" har tagit ställning för att uttrycka och uppmärksamma hur diskriminering, riktad mot afrosvenska kvinnor förekommer som en effekt av att detta är något medier sällan speglar. Instagramanvändaren kan på

så vis liknas med medborgarjournalistik då kontot är en alternativ röst till de traditionella medier där frågorna “Svartkvinna” driver och det perspektiv hon antagit inte har fått särskilt mycket plats. “Svartkvinna” som alternativ röst har skapat en plattform där afrosvenska kvinnor; medborgare, får chansen och möjligheten att uttrycka händelser som de har varit med om. Sådant som användaren och många av dess följare anser att medier inte berör tillräckligt mycket. Copeland beskriver Internets spridning och teknologins utveckling som orsaker till att medborgarjournalistiken uppkommit samt att medborgare inte längre passivt tar emot den information traditionella medier tidigare spred (Copeland 2013:277). Detta är också avgörande för “Svartkvinnas” uppkomst och spridning, och det faktum att hon fungerar som en alternativ röst till traditionella medier. Hade teknologin inte tillåtits och Internet inte spritt sig, hade Instagram som uttrycksmedel inte heller kunnat utformas. Den smidighet att nå ut till många människor samtidigt och lättillgänglighet som Instagram och andra sociala medier erbjuder, hade inte kunnat nå medborgare som fått chans att uttrycka sig och berätta sina upplevelser.

4.3.1 Den alternativa röstens betydelse för inläggens retorik

Vidare finns det en koppling mellan “Svartkvinna” som en alternativ röst och hennes retorik i inläggen. Inläggens retorik har formats av att de är en motaktion, att instagramkontot uppkommit eftersom det, i traditionella medier, varit brist på det ämne och perspektiv som kontot lyfter: afrosvenska kvinnors vardagliga diskriminering. Medan traditionella medier ofta uppfattas som att de förhåller sig objektiva i återberättandet av händelser så framkommer det tydligare i medborgarjournalistiken att författaren inte förhåller sig till samma regler. Betraktar man “Svartkvinnas” inlägg kan man se att hon snarare efterliknar medborgarjournalistiken, än innehållet i traditionella medier. Användaren syftar inte till att vara objektiv. Davis och Harrison jämför litterära verk med traditionella medier. De menar att författaren av litterära verk inte är objektiv på samma sätt som traditionella medier uppfattas vara (Davis & Harrison 2013:132f). Instagramanvändaren är på sätt och vis tydlig med att hon inte förhåller sig objektiv till dessa händelser. Att hon inte är objektiv, utan ställningstagande är som mest påtagligt i titeln, “Svartkvinna”. Titeln förklarar att instagramkontot utgår ifrån en svart kvinnas perspektiv. Utöver detta har Fanna uttryckt att kontot beskriver hur svarta kvinnor upplever kränkningarna de utsätts för. Betraktar man “Svartkvinna” med detta i åtanke, utifrån den kontext som kontot uppkommit från, finns det förklaring till varför hon valt att tydligt ta ställning. Utifrån detta kan även inläggens retorik klargöras, de är ofta

drastiska i ordvalen, avskalade och tydliga i texten samt att de inte är utläggande i den benämningen att de återberättar hela situationen. Inläggen sätter kvinnorna i offer-position, i ett försvarlöst läge där de inte har någon talan, på grund av att det ska vara tydligt vilken åsikt "Svartkvinna" är av och vilken grupp hon representerar. Dessa uttryck och det tydliga ställningstagande hade inte fungerat i traditionell media på samma vis. På det sättet är det avgörande för retoriken i inläggen att de uppkommit som en motreaktion, på liknande sätt som medborgarjournalistiken; en alternativ röst.

4.4 Från verklig händelse till instagraminlägg

4.4.1 Inläggens ton

Trots att "Svartkvinna" på sätt och vis har en personlig profil, i och med "JAG SER" och det faktum att hon har trätt fram i medier, är det tonfall hon använder i inläggen opersonligt. I inläggen träder hon inte fram explicit, hennes person eller åsikt framgår inte uttryckligen i ord. Däremot går hennes närvaro att urskilja trots att hennes röst inte är "hörbar" eller direkt synlig. Hultén talar om journalistiken och den redigering som sker, som sällning av vilka en intervjupersons svar som ska användas och inte (Hultén 1993:248ff). Som tidigare beskrivet är det svårt att veta hur Fanna redigerar de återberättelser hon får skickat till sig, innan hon publicerar dem som inlägg. Någon form av redigering är dock trovärdigt att hon gör, även om det är svårt att veta hur mycket hon redigerar och vad det är hon gör utan att ha tillgång till originalmaterialen. Med förutsättning att någon redigering sker, går det att synliggöra författaren av texterna; Fanna, som talare eller skribent i de val hon har gjort. De val hon gjort i sällningen, vilka delar av kvinnornas berättelser som ska få ta plats i ett av hennes inlägg, är kopplat till hennes huvudsakliga avsikter. Hon har som avsikt att understryka kvinnornas perspektiv och deras utsatthet av kränkningar, därför har hon valt de delar av det material hon fått skickat till sig som tydligt framhåller just detta perspektiv. Hultén nämner även att om skribenten eller talaren uttrycker sig i ett opersonligt tonfall så förstärks uppfattningen av neutralitet i dess text och ger då känslan av mer trovärdighet hos publiken (ibid.:248ff). Att "Svartkvinnans" tonfall tyder på att hon är opartisk, det vill säga inte visar några personliga känslor eller åsikter i inläggen, ger trovärdiga intryck hos publiken, att händelserna är sanna och upprepade kränkningar sker i Sverige.

4.4.2 Återkommande mönster i inläggen

Det finns en enlighet, ett övergripande och återkommande mönster i inläggen som delvis går

att koppla samman med medieformatet. Anledningen till att inläggen är utformade som de är handlar delvis om att medietexten kräver att ett intresse uppstår på några sekunder och att man håller uppmärksamheten vid liv. Instagram handlar i stort om bilder och inte särskilt mycket om skriven text, därför kan det också vara svårt att slå igenom med en idé om att sprida händelser i form av en text, samtidigt som att det kan vara en variation från alla de bilder som vanligtvis möter medieanvändarna och på så sätt fånga dem. Enligheten inläggen emellan följer överlag ett kortfattat mönster. Liknar man instagraminläggen med traditionella medietexter finns det synliga knep som använts för att hålla användarnas intressen vid liv texten igenom. Inläggen är huvudsakligen korta och består av korta dialoger eller kommentarer. Korta meningar är effektivt för att hålla publikens intresse (Flemming, Hemmingway, Moore & Welford 2006:64). Invecklade och långa meningar resulterar i att berättelsen inte håller samma flyt och därmed inte håller publikens uppmärksamhet genom hela texten (ibid.:47). Inläggen kräver inte särskilt mycket fokus av mottagaren, intresset bibehålls genom att inläggen inte inkluderar mycket eller avancerad text. Dessutom är inläggen utformade som vanliga samtal, vilket kan betraktas som ett strategiskt knep från användaren. Fleming, Hemmingway, Moore och Welford menar att det är användbart att använda verkliga händelser för att användaren ska kunna ta det budskap som framförs, till sig (ibid.:61).

4.4.3 Förtryckaren och den förtryckta; vi & dem

I nästintill alla inlägg är ”den förtryckte och förtryckaren” ett återkommande mönster. Alltså den afrosvenska kvinnan som utsätts för en kränkning och personen eller personerna som kränker eller diskriminerar kvinnan. Att använda sig utav underteman som “den förtryckte och förtryckaren” är ett effektivt sätt att belysa ett problem eller skapa debatt (Hultén 1993:217f). Utifrån Hulténs beskrivningar kring journalistiska knep och mönster kan alltså även detta förklaras som ett aktivt val av “Svartkvinna”, en anledning till att Fanna använt sig av just den mönstertypen. Hon vill skapa reaktioner hos mottagarna kring de förolämpningar afrosvenska kvinnor utsätts för och för att till slutligen frambringa en debatt och ett agerande hos sina mottagare.

De tre inlägg som djupgående studerats, och även “Svartkvinnas” andra inlägg, finns ett mönster över hur kvinnorna gestaltas. Eftersom det är kvinnorna som är de utsatta i dessa händelser så ses de fullständigt som mindervärdiga, utan makt och obehöriga. Kvinnorna framställs som svarslösa, som kan behandlas på ett föraktligt sätt på grund av dess

etnicitet, identitet och kultur. I texterna framgår inte om, och i sådana fall vad kvinnorna svarat då de utsattes för de diskriminerande kommentarerna. Att deras röster inte uttrycks, att de inte ger "svar på tal" förstärker offerrollen och gör att de framstår som helt utan talan. De har blivit förolämpade med rasistiska och sexistiska kommentarer. Kommentarer som ges i inläggen visar tydligt att de personer som kränker gärna använder exempelvis ordet "neger" som skällsord för en samling människor. De talar inte till den, i denna situation, utsatta kvinnan som individ, utan på grund av hennes hudfärg blir hon nedvärderad och kraftlös. Det är inte bara den utsatta kvinnan i den precisa situationen som utsätts. Dessa förövare i inläggen ser de afrosvenska kvinnorna som främlingar. De talar till kvinnorna på ett sätt där de ger en "vi och dem"-känsla. Med stöd från Hartleys teori kring begreppen exkludering och generalisering kan kvinnornas utsatthet som återberättas i inläggen förklaras (1996: 209). Oavsett i vilket av de tre inläggen man granskar, så framställs den kränkta kvinnan som oskyldig och som offret i händelsen. Att de som utsätter henne betraktar henne som "olik oss" framgår tydligt. Hartleys menar även att om "dem"-gruppen betraktas som "lika varandra" (ibid). Med detta i åtanke blir det ännu mer påtagligt hur "dem"-gruppen gestaltas i inläggen. Kvinnan, som är en enskild individ, tilltalas utifrån att hon är del av en grupp, som personen som kränker henne uppenbart betraktar som allmänt erkänd. Det är väl synligt när de identifierar de med till exempel "andra kvinnor som dig" (inlägg 2) eller "ni negresser" (inlägg 3). De generaliserar alla med kvinnor mörk hudfärg och det är väl synligt att dessa personer som kränker ser sig själva som att de står över personen de kränkt. Oavsett om man tidigare vet om att dessa inlägg går ut på att visa hur afrosvenska kvinnor blir utsatta och är oskyldiga eller inte, så märks det under textens gång ändå. Man behöver inte vara medveten om vad "Svartkvinnas" intentioner med kontot och dess inlägg är från början för att förstå vem som är den utsatta och vem som är den skyldiga.

I de tre inläggen vi granskat, liksom i alla inlägg som publicerats på "Svartkvinnas" konto, förekommer en händelse som kvinnorna ifråga uppfattar som en kränkning. Inläggen intar de kränkta kvinnornas perspektiv och dessutom är det faktum att det handlar om kränkningar, som kan betraktas som något personligt eller privat som människan i regel gärna håller för sig själv, avgörande för att inläggen känns intima. Användningen av dialog ur den afrosvenska kvinnans perspektiv är väl fungerande. Detta är en teknik som är jämförbar med intimisering, som journalister använder sig av. Tanken är att publiken ska fångas av iscensättningen som skapar en känsla av att de avlyssnar en verklig, privat händelse (Hultén 1993:225ff). Alla

inlägg har bygger på verkliga händelser som kretsar kring situationer där den afrosvenska kvinnan som varit med om händelsen känt sig kränkt. På grund av att detta varit utgångspunkten för "Svartkvinna" från början, där hon vill återberätta vad afrosvenska kvinnor upplever, kan man inte påstå att intimiseringstekniken är ett strategiskt val av instagrananvändaren. Däremot går det att urskilja hur inläggen fungerar på liknande vis från andra instagraninvändares synvinkel. Detta tilltalar publiken eftersom att det känns dramatiskt men även på grund av att de på så vis känner samhörighet med personen som upplevt dessa händelser för att de får ta del av en upplevelse som framställs som personlig (ibid.:225ff). På så vis är grundtanken: att återge förolämpande händelser, effektiv för att skapa medkänsla hos användarna eftersom de till stor del kan uppfattas som personliga.

4.4.4 Val av text och dess innebörd

Betraktar man inläggen utifrån ethos-begreppet och att ordval kan göra att mottagarna känner sig bekräftade och respekterade, kan man se att "Svartkvinna" inte anspelar så mycket på att bekräfta och respektera publiken, i och med att medieformatet är uppbyggt på ett direkt sätt där det inte framförs någon uppenbar bekräftelse av publiken. Detta kan bero på att "Svartkvinna" inte ter sig objektiv till situationen och väljer att använda de verkliga ord som används under den beskrivande diskussionen, på grund av att hon vill nå publikens tankar och deras känslor. Om man studerar inläggen och dess val av ord med retorikens pathos i åtanke, är det uppenbart att Fanna som "Svartkvinna" vill väcka djupa känslor hos sin publik för att det till en början ska lyssna på de budskap som förmedlas, och till sist agera för att ändra samhällets syn på människor med annan bakgrund. Precis som Renberg förtydligar, syftar pathos till att väcka djupare känslor hos publiken för att skapa ett agerande hos dem (Renberg 2007:197). Sändaren, det vill säga Fanna, är i detta fall ute efter att väcka känslor som vrede och rädsla över hur dagens samhälle ser ut, och medkänsla för de kvinnor som blivit utsatta, just för att dessa djupare känslor gärna har som effekt att få mottagarna att agera på grund av textens innehåll. Att välja ord som berör publiken kan leda till en reaktion så som att medieanvändarna tycker att det perspektiv "Svartkvinna" framhåller är viktigt och detta kan i sin tur leda till aktion, exempelvis att de börjar sprida hennes inlägg, deltar i debatten som pågår i inläggens kommentarsfält men också utanför Instagram. Det är viktigt att klara ut vilka känslor eller värderingar som en text ska ha för att den ska kunna göra intryck hos de tänka mottagarna (ibid:29). Detta är något Fanna som "Svartkvinna" är väl medveten om då hon vet vad hennes mål med kontot och dess inlägg är, och därav vet hon hur hon ska gå

tillväga för att väcka de djupa känslor som behövs för att mottagarna ska agera och göra skillnad.

Snedstrecken vid inläggens avslut är återkommande igenom nästintill alla inlägg som "Svartkvinna" publicerat. Hur "Svartkvinna" använder sig av dessa snedstreck är en faktor som kan bidra till att inläggen är känsloladdade. Det är inte snedstrecket i sig som är betydelsefullt, utan det som står efter. Snedstrecket bryter av texten och visar att det är slutet på händelsen. Därefter förklaras vem som förövaren är ibland även när och/eller var händelsen ägt rum. Detta kan bidra till känslor hos läsaren eftersom de lättare kan få förståelse för en person som till synes helt oprovocerat blir påhoppad med kommentarer. En skribent eller talare kan anspela på andra personers känslofulla minnen, upplevelser och känslomässiga situationer som publiken lätt kan föreställa sig (Karlberg & Mral 1998:35). Detta är precis vad "Svartkvinna" gör och det är just på detta sätt dessa inläggen fungerar. Inläggen är korta, lätta att förstå och handlar om en känslomässig situation som en person som framstår som helt försvarslös och oskyldig varit med om. Det är lätt för publiken att reagera och känna medkänsla och medlidande till den oskyldiga kvinnan.

"Svartkvinnas" inlägg avslutas alltid med dessa förklaringar som ges efter snedstreckets, de skrivs under med fakta om själva händelsen. Det faktabaserade som används är var händelsen skedde, när den skedde och vem det var som kränkte den utsatta, till exempel i inlägg ett, *"/Två killar pratar om mig, fest i Påvelund, Hagen, Göteborg 2014"*. Detta användandet av fakta är exempel på logosargument. Genom att hon använder sig av flera beskrivningar när det gäller händelsens ögonblick, ökar mottagarens övertygelse och drar därefter egna resonemang och slutsatser om att händelsen är verklig och trovärdig. Som Renberg nämner är talarens mål att övertyga sin publik med faktisk fakta som intygar händelsen, för att skapa en större trovärdighet och tillit hos publiken (2007:34). "Svartkvinna" har alltså valt att använda sig av denna konkreta fakta för att övertyga sin publik om att händelsen är verklig, vilket i sin tur skapar i sin tur tillförlitlighet mellan publiken och talaren, det vill säga "Svartkvinna". Detta beror givetvis på hur mycket sändaren som skickar in berättelsen är villig att dela med sig av, många av de inlägg som publiceras anger varken plats eller tid utan avslutas med exempelvis *"/Tjej"*. På så vis är det behjälpligt för både "Svartkvinnas" trovärdighet och inläggens trovärdighet att personerna som skickar in händelserna återger var och när incidenten tog plats.

4.4.5 Inlägg 1

Inlägg ett återges i följande text:

- *Vafan gör negern här i Hagen asså hon får knappt plats med sin röv.*

- *Äsch låt henne va, hon förstår knappt vad du säger.*

/Två killar pratar om mig, fest i Påvelund, Hagen, Göteborg 2014

I detta inlägg pratar två personer om den afrosvenska kvinnan utan att hon har gjort något väsen av sig. Sättet som kommentaren "*Vad fan gör negern här i hagen (...)*" framställs på, gör att hela händelsen blir oväntad och plötsligt, tagen från luften. Detta mönster som finns i inlägget kan förtydligas via Lars Hulténs olika varianter på traditionella, vanligen återkommande mönster som finns inom journalistiken. Ett återkommande mönster i det här inlägget är nyttjandet av "den oväntade händelsen", eftersom inläggen innehåller händelser som överraskar (Hultén 1993:216). Den överraskande händelsen formas i och med att kommentarerna och kränkningarna som inläggen lyfter, framställs som oprovocerade påhopp.

Vidare är det också tydligt att den utsatta kvinnan placeras i "dem"-gruppen. Kvinnan benämns som "*negern här i hagen*" samt "*hon förstår knappt vad du säger*". Killarna talar alltså om henne och inte till henne, trots att hon är närvarande. De visar tydligt att de inte tillhör samma grupp. Hon är något främmande och ska därmed uteslutas från den "vi"-grupp man försöker skapa kring hela Sveriges befolkning. Utifrån Hartleys förklaring kring grupperna "vi" och "dem" framgår det ännu tydligare att killarna som kränker kvinnan i inte anser att hon tillhör samma grupp som dem. Killarna talar om den afrosvenska kvinnan utifrån att hon är olika från dem. I detta inlägg kan man se hur killarna grundar att kvinnan är olik dem på grund av att hon har ett annat etniskt ursprung än dem, i och med att de säger "*Vad fan gör negern här i hagen (...)*". Att de som utsätter kvinnorna för kränkningar uttryckligen visar att det existerar ett "vi" och "dem" grupp-tänk är inget undantag för just detta inlägg. Det förekommer kontinuerligt genom hela "Svartkvinnas" alla inlägg.

I inlägget utspelar sig en dialog om den kränkta personen mellan två killar. Talaren vill återge känslan av att vara utsatt i inläggen, och det gör hon delvis genom att använda sig av lite text och använda sig av de meningar eller ord sades i händelsen. Hon väljer att ha kvar ord som inte är accepterade i samhället, för att skapa starka reaktioner hos sin publik. På samma sätt som ett tal behöver vara variationsrikt, medryckande och åskådligt, är det även viktigt för den

typen av medietext som Instagram är, där det både handlar om att snabbt skapa intresse och hålla kvar mottagarens uppmärksamhet. Därför kan vi i inlägget se ett exempel på detta där orden “*vafan*”, “*negern*” och “*röv*” förekommer. En svordom är ofta känsloladdad på så sätt att den inte är accepterad i alla kontexter. Ordet “*neger*” kan betraktas som en direkt kränkning och det är anmärkningsvärt att det finns en diskussion kring ordet i sig - om det är en kränkning eller ej. “*Röv*” fungerar på liknande sätt som svordomen då det kan anses vara ett slanguttryck som oftast används bland yngre personer och som i många sammanhang inte är accepterat. Enligt Renberg är det viktigt att försöka avgöra vilken retorisk verkan som exempelvis dessa typer av språkliga knep har, och hur de har att göra med textens eller talarens syfte (2007:38). Som tidigare nämnt är tanken förmodligen att skapa reaktion, väcka känslor för att skapa medvetenhet kring den problematik som Fanna menar att det finns gällande sexism och rasism, att den blivit normaliserad och ibland svår att identifiera.

4.4.6 Inlägg 2

Inlägg två återges i följande text:

- Hej, var är din pimp?

- Va, vad menar du?

- Jag kan hjälpa dig. Du behöver inte sälja dig själv längre jag har hjälpt många andra kvinnor som dig. Du behöver inte va rädd längre, jag finns här för dig.

/Kvinna som kom fram till mig på Berns, Stockholm, hösten 2013

I inlägg två är det första som återberättas kommentaren “*Hej, var är din pimp?*”. Eftersom det första som beskrivs är en hälsningsfras blir det tydligt att detta är det första som sägs i dialogen. Att den afrosvenska kvinnan sedan replikerar som oförstående och överraskad: “*Va, vad menar du?*”, förstärker händelsen som oväntad. Vidare beskrivs händelserna som ett snabbt förlopp på grund av att inläggen endast innehåller lite text, vilket gör att händelsen framstår som kortare; i medieanvändarnas ögon börjar och slutar händelsen där texten börjar och slutar, eftersom att det är allt de får veta om incidenten. Dessutom kommer man nära personen händelsen kretsar kring; den kränkta kvinnan. En talare använder sig av dessa typer av redskap för att publiken ska få en känsla av att händelsen är oväntad (Hultén 1993:216). “Svartkvinna” har fångat känslan av att händelsen är plötslig och överraskande för den utsatta kvinnan, genom att använda sig av en kort text med få ord. Detta är ett återkommande mönster i “Svartkvinnas” inlägg. För att skapa ett så stort intryck och visa att den afrosvenska kvinnan förmodligen är oskyldig inför publiken, använder hon inte längre texter och

heller inte allt för mycket bakgrund kring händelsen.

En annan teknik som en talare kan använda är polariseringstekniken, där talaren "konfliktiserar" en text och därmed ställs en viss åsikt mot en annan i texten (Hultén 1993:217). Även detta är ett mönster som "Svartkvinna" följer i flera av sina inlägg. Kvinnorna gestaltas som oförstående när de får kommentarer, som i detta inlägg där den kränkta kvinnan replikerar "*va, vad menar du?*" till den kommentar hon precis fått. De två personerna i inlägget är inte av samma åsikt eller förstår inte varandra.

Den utsatta kvinnan blir beskriven som "*andra kvinnor som dig*" i inlägget. Som tidigare beskrevs utifrån den övergripande granskningen vi gjort på återkommande mönster och drag i inläggen är detta ett tydligt exempel på att de utsatta kvinnorna placeras i en "dem"-grupp. Detta på samma vis som Hartley förklarar att "dem" är olik personerna som tillhör "vi"-gruppen (1996:209). Förtryckaren i händelsen ger en tydlig bild av att hon inte ser den afrosvenska kvinnan som en egen individ. Hon nedvärderar henne genom att påstå att hon är prostituerad och gång på gång be henne om att få hjälpa till. Att visa att de inte är av ett "vi" gör förtryckaren tydligt när hon nämner att hon hjälpt "*andra kvinnor som dig*". Förtryckaren drar även alla afrosvenska kvinnor över en kam, då hon försäkrar sig om att alla dessa kvinnor är prostituerade.

Dialogen sker mellan den utsatta kvinnan och en annan kvinna. Talaren gör det väl synligt att kvinnan på Berns nedvärderar offret i händelsen genom att starta konversationen med att fråga var hennes pimp är. Ordet pimp är i många sammanhang ett ord med negativ klang i och med att det är ett olagligt yrke. Detta skapar fort en negativ och nedvärderande känsla hos den förtryckta och hon blir både rasistiskt och sexistiskt utsatt. När kvinnan sedan fortsätter med "*jag kan hjälpa dig*", "*du behöver inte vara rädd längre, jag finns här för dig*" har hon skapat intrycket av att den drabbade kvinnan är väldigt rädd, naiv och inte kan ta hand om sig själv. Att förtryckarna i inläggen generaliserar alla afrosvenska kvinnor är inte ett undantag här. "*Jag har hjälpt många andra kvinnor som dig*" förekommer i denna dialog vilket visar att förtryckaren i händelsen ser alla afrosvenska kvinnor som prostituerade och som behöver hjälp.

4.4.7 Inlägg 3

Inlägg tre återges i följande text:

- Vad brukar du göra om dagarna?

- Jag brukar gå på danslektioner och hänga med vänner och familj.

- Ja, jag är inte förvånad, ni negresser brukar vara väldigt bra på att dansa.

/Främmande kille, t-banan mot Hässelby Strand, 2013

Detta inlägg, likt de flesta som ”Svartkvinna” publicerar, innehåller lite text vilket ger uppfattningen om ett snabbt händelseförlopp. Något som blir tydligt i detta inlägg är den ”förtryckte och förtryckaren”, som Hultén benämner dem. I och med att det är killen som har sista ordet och att han i den meningen uttrycker något som är förolämpande framstår kvinnan som utan talan. Särskilt tydligt blir det att han är förtryckare i och med vad som står efter snedstreckat. ”/Främmande kille, t-banan mot Hässelby Strand, 2013”, förklarar att den här killen är en främling och att han säger detta på en plats som sällan inkluderar småprat.

Betraktar man inlägget med Hulténs beskrivning kring urtyper som används inom journalistiken, i detta fall ”den oväntade händelsen”, blir det tydligare vilken funktion en kortfattad text kan ha. Som tidigare nämnt påpekar Hultén att om en talare berättar en händelse som oväntad eller överraskande så får detta en dramatisk effekt (Hultén 1993:216). Ett snabbt händelseförlopp är ett exempel på vad ”den oväntade händelsen” kan innehålla och man kan alltså se hur det fungerar i inlägget. Beroende på medieanvändarens åsikter och tankar skulle den killens kommentar, ”- Ja, jag är inte förvånad, ni negresser brukar vara väldigt bra på att dansa.”, även kunna betraktas som ett gränsöverskridande. Detta i och med att kommentaren uppfattas som kränkande av kvinnan som varit med av upplevelsen och kommentaren generaliserar och exotifierar vad killen betraktar som ”negresser”. I och med detta framkommer alltså även ett ”vi” och ett ”dem” på samma sätt som i inlägg ett och två i och med hur han tilltalar kvinnan. Han betraktar henne och andra ”negresser” som en enhetlig grupp, en ”dem”-grupp med samma talang. Detta är även ett tydligt exempel på hur kvinnan exotifieras. Den ”främmande killen” har en förutfattad mening om att hon är bra på att dansa just på grund av att hon är ”negress” som han benämner henne.

I inlägget sker det en konversation mellan förtryckaren och den förtryckta. Som i tidigare inlägg väljer talaren att även här att visa den förtrycktas utsatthet under händelsen. Hon visar

tydligt att den afrosvenska kvinnan blir påhoppad med kränkningar under en situation som till en början utspelar sig helt oskyldigt med frågan “*vad brukar du göra om dagarna?*”, till att hon blir påhoppad med exotifieringen om att “*alla negresser är väldigt bra på att dansa*”. Talaren använder sig i detta inlägg inte av några svordomar eller skällsord förutom men däremot betraktas ordet “*negresser*” i många sammanhang som ett rasistiskt ord och skapar också en reaktion hos medieanvändaren på så vis. Läser man inlägget får man en uppfattning om att den text som återger är allt som sagts så händelsen ägde rum. Oavsett om de två personerna pratade mer innan eller efter så är kommentaren han ger henne både exotifierande och rasistisk. Samtidigt hade kommentaren inte framkommit lika tydligt om det var mer text inblandad som inte förstärkte argumentet om att hans kommentar var just en kränkning. Just detta kan betraktas som ett medvetet val av ”Svartkvinna” eller tjejen som varit med om händelsen och skickade in texten, beroende på hur mycket redigering texterna går igenom innan publicering som inlägg.

5. Slutsats & Diskussion

5.1 Slutresultat

Vår ambition med denna uppsats har varit att på ett tydligt sätt belysa hur rasism, sexism och exotifiering med grund i återberättade verklighetsbaserade historier kommer till uttryck och kommuniceras ut genom instagramanvändaren “Svartkvinnas” inlägg. “Svartkvinna” som privatperson har lyckats skapa ett koncept, där hon lyckats lyfta och uppmärksamma afrosvenska kvinnors upplevelser kring rasism, sexism och exotifiering i både traditionella medier och i sociala medier. Därför tyckte vi att det var intressant att granska inläggen och dess utformning, för att se hur hon lyckats med detta. Vi har därför tittat närmare på hur inläggens ordval, struktur, teknik för övertygelse och skapande av trovärdighet används. Dessutom har vi studerat hur användaren valt att gestalta personerna i inläggen: de afrosvenska kvinnorna och personerna som kränker dem. Detta har vi gjort genom att se hur man kan gestalta och placera personer utifrån en “vi”-grupp och en “dem”-grupp.

Den mest intressanta aspekten i denna uppsats har varit att se hur en person som kan betraktas med liknelse till en medborgarjournalist, en kvinna som, i motakt till bristen på afrosvenska kvinnors utsatthet i traditionella medier, lyckas nå ut med sitt budskap via det sociala mediet Instagram. Studien har kretsat kring hur en privatperson, retoriskt och med traditionella, journalistiska medel, lyckats formulera ett koncept som gett ca 24 000 följare,

spridning på både andra sociala medier och i traditionella medier och som gett upphov till ett uppvaknande för många samt en stor debatt. Vår studie har också gett oss stor insikt i att det krävs mycket bakom en text som vid första anblicken verkar okomplicerad och utan vidare bakomliggande strukturer eller knep. Vår granskning av dessa inlägg har visat att "Svartkvinna", medvetet eller omedvetet, byggt texter som har tydliga och genomtänkta drag och mönster, och synligt blir det också att dessa mönster inte endast fungerar i traditionella medier utan också i sociala medier.

6. Källförteckning

6.1 Litteratur

Andersen L., Margaret & Hill Collins, Patricia Andersen. (2005) *Race, class, and gender: an anthology*. Wadsworth Publishing Company

Bergström, Göran & Boréus, Kristina. (2000). *Textens mening och makt*. 3:e uppl. Lund: Studentlitteratur

Davis, Tracy & Harrison, Laura M. (2013) *Advancing Social Justice*. London: John Wiley and Sons.

Fleming, Carole & Hemmingway, Emma & Moore, Gillian & Welford, Dave. (2006). *An Introduction to Journalism*. England: Cromwell Press Ltd

Gauntlett, David (2005) *Media, gender and identity*. http://coleshillmediasite.weebly.com/uploads/4/6/0/1/4601434/media_gender_and_identity.pdf 3:e uppl. Routledge

Hartley, John. (1996). *The Politics of Pictures: The Creation of the Public in the Age of Popular Media*. London: Hodder Arnold

Hellspong, Lennart. (2001). *Förhandlingens retorik*. 1:2 uppl. Lund: Studentlitteratur

Hultén, Britt. (2000). *Journalistikanalys, en introduktion*. 1:a uppl. Lund: Studentlitteratur

Hultén J, Lars. (1993). *Journalistikens villkor*. 2:a uppl. Borås: Centraltryckeriet

Karlberg, Maria & Mral, Birgitte. (1998). *Heder och påverkan, att analysera modern retorik*. 2:a uppl. Natur och Kultur, Stockholm.

Renberg, Bo. (2007). *Retorikanalys: en introduktion*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Svenska Akademien. (1996) Svenska Akademiens ordlista över svenska språket. 11:e uppl. Nordstedts, Stockholm.

6.2 Artikelförteckning

Copeland (2013). *The Media's Role in Defining the Nation*. Hämtad: 20 maj 2014.

Holgersson, C. & Höök, P. & Meriläinen, S. & Tienari, J. (2009) *Gender, Management and Market Discourse: The Case of Gender Quotas in the Swedish and Finnish Media* 4:e uppl. Blackwell Publishing Ltd. Hämtad: 22 maj 2014.

Kederstedt, Daniel. 2012. "Facebook köper Instagram".

http://www.svd.se/naringsliv/digitalt/facebook-koper-instagram_6984889.svd Hämtad: 5 maj 2014.

Ndow Norrby, Fanna. 2014. "Det är jag som är Svartkvinna". <http://www.svt.se/opinion/det-ar-jag-som-ar-svartkvinna> Hämtad: 5 maj 2014.

6.3 Elektroniska källor

Andersson, Lars. 2014. *Rasism*. <http://www.ne.se/lang/rasism> Hämtad: 12 maj 2014.

Nationalencyklopedin. *Exotisk*. <http://www.ne.se/kort/exotisk> Hämtad: 12 maj 2014.

Nationalencyklopedin. *Sexism*. <http://www.ne.se/lang/sexism> Hämtad: 12 maj 2014.

Nilsson, Johan. *Vad kan man göra för jämställdhet och mot sexism?* <http://www.umo.se/Jag/Jamstallldhet/Vad-kan-man-gora-for-jamstallldhet-och-mot-sexism/> Hämtad: 12 maj 2014.

Vardagsrasismen. *EXOTIFIERING ELLER RASISM, VAD ÄR VAD OCH VEM DRABBAR DET?* <http://vardagsrasismen.wordpress.com/2014/04/29/exotifiering-eller-rasism-vad-ar-vad-och-vem-drabbar-det/> Hämtad: 25 juni 2014.

7. Bilagor:

7.1 Inlägg 1: Hämtad: 5 maj

- Vafan gör negern här i Hagen
asså hon får knappt plats med sin
röv.

- Äsch låt henne va, hon förstår
knappt vad du säger.

/ Två killar pratar om mig, fest i
Påvelund, Hagen, Göteborg, 2014

7.2 Inlägg 2: Hämtad: 5 maj

- Hej, var är din pimp?
- Va, vad menar du?
- Jag kan hjälpa dig. Du behöver
inte sälja dig själv längre jag har
hjälpt många andra kvinnor som
dig. Du behöver inte va rädd
längre, jag finns här för dig.

/ Kvinna som kom fram till mig på
Berns, Stockholm, hösten 2013

7.3 Inlägg 3: Hämtad: 5 maj

- Vad brukar du göra om dagarna?

- Jag brukar gå på danslektioner och hänga med vänner och familj.

- Ja, jag är inte förvånad ni negresser brukar vara väldigt bra på att dansa.

/ Främmande kille, t-banan mot Hässelby Strand, 2013